

O ČINNOSTI MUZEA ORLICKÝCH HOR V RYCHNOVĚ NAD KNĚŽNOU

Úspěchy českého národa na hospodářském a politickém poli v druhé polovině 19. stol. byly doprovázeny pronikáním kultury mezi široké vrstvy obyvatelstva. Zemská jubilejní výstava v r. 1891, Národopisná výstava v roce 1895 a řada regionálních národopisných výstav ukázaly národu ohromné bohatství památek. Živý zájem o jejich záchranu a zachování pro budoucí generace podnítil sběratelskou činnost a zakládání muzejních spolků a muzeí ve větších i menších městech českých zemí.

Týdeník „Posel z Podhoří“, vycházející v Rychnově n. Kn., přinesl 22. listopadu 1890 výzvu ke sběru předmětů ukazujících život lidu. „Cenné starožitnosti se dostávají za nevelký peněz do ciziny a tam jsou draho prodávány.“ Autorem byl setník Patrik Blažek, který mohl už 25. července 1891 v témže listu podat zprávu o založení muzejního spolku Pelcl a opět vyzvat veřejnost města a kraje k horlivému sběru všech starých památek. Ohlas byl značný, pro uložení sbírky byla zapůjčena prostora ve staré koleji, kde 5.—7. srpna 1893 došlo k první výstavce muzejních předmětů. Při příležitosti župního sokolského sletu ve dnech 2.—12. srpna 1894 byla otevřena Národopisná výstava okresu Rychnovského. Většinu exponátů této výstavy si zapůjčili pořadatelé Národopisné výstavy v r. 1895. Cennější předměty nebyly z Prahy vráceny a obohatily sbírky Národního muzea. Činnost muzejního spolku ochabovala, až na jaře 1908 se muzejní spolek rozešel a veškerý majetek převzala správa města. Bylo to zaviněno jak odchodem aktivních pracovníků, tak častým stěhováním — za 15 roků celkem na šest míst. Sbírký byly prozatímně umístěny do jedné místnosti městského úřadu až do začátku 1. světové války, kdy musely ustoupit opět do přízemí zámku.

Po válce v r. 1924 byly sbírky přestěhovány do I. poschodí svatohavelského chudobince. Správcem muzea se stal prof. gymnasia dr. K. Březina. Po jeho odchodu do Prahy v roce 1930 byl pověřen správou muzejních sbírek prof. Eduard Weis, který dokončil inventarizaci sbírek a připravoval otevření expozice na rok 1934 k 200. výročí narození F. M. Pelcla. Po dobu 2. světové války byly sbírky nepřístupné.

V r. 1946 byly přemístěny do Státního zámku a počátkem července 1947 zpřístupněny veřejnosti. V roce 1954 bylo Pelcovo městské muzeum ustaveno okresním muzeem s úkolem metodicky řídit muzejní činnost v okrese. Prvním ředitelem se stal dr. Jaroslav Helfert. V r. 1957 byla expozice uzavřena z bezpečnostních důvodů a stěhováním v místnostech došlo k rozrušení instalace.

V říjnu 1959 se stal ředitelem okresního muzea dr. Oldřich Petráš. Pro muzeum byl sice získán stálý pracovník, ale chyběly prostory pro výstavní činnost, pro uložení sbírkových předmětů, nebyla dílna pro údržbářské práce, místo pro konzervaci. Metodická pomoc muzeím a kronikářům okresu se nemohla uskutečnit pro nedostatečné personální obsazení, stejně jako přírodovědný výzkum v Orlických horách.

Po odchodu ředitele v roce 1961 činnost ústavu do září 1962, kdy nastoupil jako vedoucí prom. hist. Vladimír Škaloud, nebyla téměř žádná. V následujících letech se prováděla generální oprava všech prostor, které muzeum obhospodařovalo — výstavních sálů, depositářů a dílny, což si vyžádalo od všech pracovníků velké pracovní vypětí bez ohledu na čas a na roční dobu. Tím muzeum získalo prostory nezbytné pro svoji činnost odbornou a kulturně-výchovnou.

V lednu 1965 se okresní muzeum rozhodnutím rady ONV stalo ústavem vyvíjejícím svou činnost v oblasti Orlických hor a Podorlicka s názvem Muzeum Orlických hor. Ředitelkou se stala dr. Hana Mervartová. Na letní měsíce muzeum spolu s okresním archivem připravilo výstavu archivních dokumentů, v srpnu 1966 byla otevřena výstava DŘEVO — zdroj obživy a krásy lidu Podorlicka ve všech výstavních prostorách muzea. Minulý rok 1967 byl na výstavy bohatý. Pokračovala doplněná výstava DŘEVO, v nově upravené síni byla výstava k nedožitém 75. narozeninám rychnovského rodáka, spisovatele Karla Poláčka. U příležitosti oslav pětistého trvání Jednoty bratrské jsme uspořádali výstavu Kulturní odkaz Jednoty bratrské. Ke konci roku v listopadu, k 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, jsme společně s odborem školství a kultury otevřeli výstavu KRONIKY a KRONIKÁŘI.

Veřejnost se dosud s činností muzea setkávala nejvíce na výstavách, které muzeum pořádalo samostatně z vlastních sbírek, nebo výstavách převzatých, které tematicky odpovídaly poslání muzea.

Další kulturně výchovná a metodická činnost muzea působí na menší okruh lidí. Jsou to přednášky s vlastivědnou tematikou, pořádané spolu se Sdružením přír. a histor. památek, individuální metodická pomoc kronikářům, je to pořádání školení pro kronikáře okresu, odborná pomoc muzeím okresu při zpracování sbírek, vydávání neperiodické tiskoviny na pomoc kronikářské práci.

Základní činnost muzea, která je také předpokladem pro kulturně osvětovou a metodickou pomoc, je práce se sbírkovými fondy. Jsou to soubory hmotných dokladů vědecké a umělecké hodnoty, zpracovávané vědeckými metodami pro potřeby vědy, výchovy a osvěty. Muzei soustavně shromažďuje hmotné doklady k vývoji společnosti a přírody a příslušnou dokumentací, sbírky třídí a ukládá v systematicky uspořádaných základních sbírkách, sbírky odborně ochraňuje, vede řádnou evidenci sbírek podle plat-

ných směrnic, vědeckými metodami zpracovává sbírky tak, aby mohly sloužit vědeckým a osvětovým účelům.

K studijním a osvětovým účelům je v muzeu k dispozici uloženo na 15 tisíc sbírkových předmětů archeologických, etnografických, přírodovědných sbírek, sbírka hudebnin, fotoarchiv, odborná a regionální knihovna a muzejní archiv. Pro účastníky školení kronikářů a muzejních pracovníků, pro besedy a přednášky je k dispozici v muzeu přednáškový sál.

Z dosaženého stavu vyplývají pro muzeum další úkoly jeho rozvoje — dokončit vybavení prostor pro stálou expozici, zvětšit personální obsazení muzea, aby bylo možno zahájit přírodovědecký výzkum v oblasti Orlických hor a Podorlicka. Instalovat stálou expozici podle stanovené specializace muzea, využívat bohatých sbírkových fondů k tematickým výstavám. Dále pokračovat ve vydávání metodického listu pro potřeby muzejní a vlastivědné práce, ve spolupráci s Okresním archivem mále vydávat vlastivědný sborník Orlické hory a Podorlicko. Prohloubit vědeckovýzkumnou činnost muzea, poskytovat odbornou pomoc městským muzeím, pomáhat při zakládání vlastivědných kroužků. Postupným plněním uvedených úkolů se Muzeum Orlických hor stane skutečným střediskem muzejní a vlastivědné práce v oblasti Orlických hor a Podorlicka.

Zdeněk Nespěchal, ředitel muzea